

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 215/2017-14

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 23. marca 2017 v senáte zloženom z predsedu Ladislava Orosza, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Lajosa Mészárosa (sudca spravodajca) predbežne prerokoval sťažnosť spoločnosti RINGIER AXEL SPRINGER Slovakia, a. s., Prievozská 14, Bratislava, právne zastúpenej advokátom JUDr. Jánom Havlátom, Advokátska kancelária HAVLÁT & Partners, Rudnayovo námestie 1, Bratislava, vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 3 NcC 24/2015 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť spoločnosti RINGIER AXEL SPRINGER Slovakia, a. s., **o d m i e t a** ako neprípustnú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 13. júla 2015 e-mailom a 15. júla 2015 poštovou prepravou doručená sťažnosť spoločnosti RINGIER AXEL SPRINGER Slovakia, a. s. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namieta porušenie základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“)

v konaní vedenom pod sp. zn. 3 NcC 24/2015, v ktorom krajský súd bez prerokovania vrátil prvostupňovému súdu ako oneskorenú námietku zaujatosti vznesenú sťažovateľkou proti samosudkyni v konaní o ochranu osobnosti.

2. Skutkový stav možno na základe sťažnosti a jej príloh v rozsahu, v akom je to potrebné na rozhodnutie o jej prijatí, zhrnúť takto:

2.1 Okresný súd Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) rozhoduje v konaní o ochranu osobnosti pod sp. zn. 10 C 106/2014 o žalobnom návrhu [REDAKOVANÉ] proti (i) sťažovateľke a (ii) [REDAKOVANÉ].

2.2 Okresný súd predvolal účastníkov konania na pojednávanie nariadené na 17. marec 2015. Predvolanie bolo doručené sťažovateľke 14. novembra 2014. Sťažovateľka podaním doručeným okresnému súdu 12. marca 2015 vzniesla proti samosudkyni JUDr. Olge Nižňanskej námietku zaujatosti, pretože v inej veci sa negatívne vyjadrila o novinároch denníka Nový čas patriaceho sťažovateľke. Samosudkyňa pri vyhlasovaní rozhodnutia sp. zn. 15 C 139/2012 dňa 25. septembra 2014 uviedla, že *„NOVÝ ČAS je bulvár najhrubšieho zrna, že - redaktori nemajú ani dostatočné vzdelanie, aby mohli vykonávať novinársku prácu, často sú to ľudia, ktorí nemajú strednú školu, - ja ich nevolám ani novinári, ja ich volám pisákovia“*.

2.3 Krajský súd listom č. k. 3 NcC 24/2015-150 vrátil námietku zaujatosti sťažovateľky okresnému súdu, pretože bola podaná po uplynutí 15-dňovej lehoty, odkedy sa sťažovateľka mohla dozvedieť o dôvode, pre ktorý je sudca vylúčený. Okresný súd následne doručil sťažovateľke uznesenie č. k. 10 C 106/2014-152 z 13. mája 2015, ktorým rozhodol o vrátení súdneho poplatku za námietku zaujatosti.

2.4 Sťažovateľka vo svojej sťažnosti poukazuje na ustanovenie § 15a ods. 2 v tom čase platného a účinného Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“), podľa ktorého účastník môže uplatniť námietku zaujatosti voči sudcovi najneskôr na prvom pojednávaní, ktoré viedol sudca, o ktorého vylúčenie ide, alebo do 15 dní, odkedy sa mohol dozvedieť o dôvode, pre ktorý je sudca vylúčený. Krajský súd aplikoval druhú časť ustanovenia (do 15 dní, odkedy sa mohol dozvedieť o dôvode, pre ktorý je sudca vylúčený) izolovane, a keďže

sťažovateľka sa dozvedela už skôr, kto má byť konajúcou sudkyňou, tak považoval námietku zaujatosti za podanú oneskorene. Naopak, sťažovateľka tvrdí, že rozhodujúcim časovým momentom, od ktorého sa odvíja možnosť namietať sudcu, je prvé pojednávanie, a preto považuje svoju námietku za podanú včas, ktorá mala byť podľa jej presvedčenia prerokovaná.

2.5 Sťažovateľka je presvedčená, že neprerokovaním jej námietky porušil krajský súd jej základné právo na súdnu ochranu garantované v čl. 46 ods. 1 ústavy.

3. Vzhľadom na uvedené podstatné skutočnosti sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd o jej sťažnosti nálezom takto rozhodol:

„1. Krajský súd v Bratislave tým, že neprejednal námietku sťažovateľa zaujatosti proti sudcovi vo veci vedenej na Okresnom súde Bratislava II pod sp. zn. 10 C 106/2014, ktorú uplatnil podaním zo dňa 12. 03. 2015 a nerozhodol o nej, porušil právo sťažovateľa na súdnu ochranu zaručené čl. 46 ods. 1 Ústavy SR.

2. Krajskému súdu v Bratislave sa ukladá, aby neodkladne po doručení tohto nálezu prejednal uplatnenú námietku zaujatosti proti sudcovi vo veci vedenej na Okresnom súde BRATISLAVA II pod sp. zn. 10 C 106/2014, ktorú sťažovateľ uplatnil podaním zo dňa 12. 03. 2015 a aby po nej rozhodol.

3. Sťažovateľovi sa priznáva náhrada trov konania.“

II.

4. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd

návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

O zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti možno hovoriť vtedy, ak namietaným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom orgánu verejnej moci nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať tú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (porov. napr. I. ÚS 105/06, II. ÚS 66/2011, III. ÚS 155/09, IV. ÚS 35/02).

5. Z petitu sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 3 NcC 24/2015, konkrétne tým, že tento súd „*neprejednal námietku sťažovateľa zaujatosti proti sudcovi vo veci vedenej na Okresnom súde Bratislava II pod sp. zn. 10 C 106/2014, ktorú uplatnil podaním zo dňa 12.03.2015 a nerozhodol o nej*“.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

6. *Skôr ako ústavný súd pristúpi k posúdeniu prijateľnosti sťažnosti na ďalšie konanie, resp. k preskúmaniu prítomnosti dôvodov zakladajúcich odmietnutie sťažnosti pri*

jej predbežnom prerokovaní, dáva do pozornosti, že v čase podania sťažnosti ústavnému súdu a konania správneho orgánu bol účinný a platný Občiansky súdny poriadok, ktorý bol s účinnosťou od 1. júla 2016 nahradený novými procesnými kódexmi, konkrétne Civilným sporovým poriadkom (ďalej aj „CSP“), Civilným mimosporovým poriadkom a Správnym súdnym poriadkom. Ústavný súd tak musí vychádzať pri posudzovaní prijateľnosti sťažnosti aj z tejto skutočnosti a prihliadať na v rozhodujúcom čase účinnú a platnú legislatívu vzťahujúcu sa na vec sťažovateľky a rozhodovaciu činnosť ústavného súdu.

7. Predmetná vec sa teda týka (i) práva na prístup k súdu a (ii) v širšom zmysle práva na nestranného sudcu. Obidve základné práva sú v rozsahu namietaného čl. 46 ods. 1 ústavy. Ústavný súd však upresňuje, že v prerokúvanej veci nejde o prístup k súdu „meritórnemu“, ale „k osobitnej námietkovej vetve konania“.

8. Podľa § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde sťažnosť nie je prípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal opravné prostriedky alebo iné právne prostriedky, ktoré mu zákon na ochranu jeho základných práv alebo slobôd účinne poskytuje a na ktorých použitie je sťažovateľ oprávnený podľa osobitných predpisov.

V uvedenej súvislosti ústavný súd poukazuje na svoje rozhodnutia, podľa ktorých všeobecné súdy sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie základných práv a slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým fyzickým osobám zaručuje, preto je možnosť intervencie zo strany ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak ochranu neposkytujú všeobecné súdy (porov. mutatis mutandis I. ÚS 9/00, II. ÚS 592/2013, III. ÚS 375/2010, IV. ÚS 26/04). Ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa ochrany svojich základných práv alebo slobôd môže domôcť využitím jemu dostupných a účinných prostriedkov nápravy pred iným (všeobecným) súdom, musí takúto sťažnosť odmietnuť pre neprípustnosť (porov. § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde, mutatis mutandis I. ÚS 22/03, II. ÚS 349/08, II. ÚS 421/2013, III. ÚS 152/03, IV. ÚS 177/05).

Osobitosťou prerokúvanej veci je, že procesné strany môžu namietať „vylúčeného“ sudcu aj mimo námietkového konania, a to v odvolacom aj v dovolacom konaní, čo

znamená, že prípadné sťaženie možnosti uplatniť námietku zaujatosti v námietkovom konaní nie je nezvratné (II. ÚS 211/2016, II. ÚS 794/2016, II. ÚS 802/2016, I. ÚS 167/2016), na rozdiel napríklad od odňatia možnosti konať o opravnom prostriedku. Vzhľadom na uvedené skutočnosti je namieste odmietnuť sťažnosť ako neprípustnú (pozri tiež I. ÚS 167/2016).

9. Odhliadnuc už od uvedeného, sťažnosť treba považovať aj za zjavne neopodstatnenú.

Podstatou meritórneho posúdenia veci je posúdenie, či je (i) súladné s právom na prístup k súdu, prístup k námietkovému súdu, ak krajský súd neprihliadal na námietku zaujatosti sudkyne, pretože interpretoval 15-dňovú lehotu, odkedy sa sťažovateľka mohla dozvedieť o dôvode, pre ktorý je sudca vylúčený, ako nezávislú od momentu prvého pojednávania, a (ii) taktiež posúdenie, či výčitka smerovaná na sťažovateľku v inom civilnom konaní je dôvodom na vylúčenie v ďalšom obdobnom konaní.

Podľa § 15a ods. 2 OSP účastník môže uplatniť námietku zaujatosti podľa odseku 1 najneskôr na prvom pojednávaní, ktoré viedol sudca, o ktorého vylúčenie ide, alebo do 15 dní, odkedy sa mohol dozvedieť o dôvode, pre ktorý je sudca vylúčený.

V špecifikách predmetnej veci ústavný súd považuje za vhodné zaujať stanovisko aj k samotnej veci. Z tejto perspektívy aj na námietkové konanie ústavný súd aplikuje svoju judikatúru vychádzajúcu z konceptu, podľa ktorého ak už zákon pozná určitý inštitút spojený s prístupom k súdu, tak sa na jeho uplatňovanie vzťahujú záruky vyplývajúce z čl. 46 ods. 1 ústavy (aj keď, prirodzene, nie každé porušenie zákona je porušením čl. 46 ods. 1 ústavy). Tento koncept vychádza zo zákonnej *konkretizácie* ústavného práva na súdnu ochranu (každý sa môže domáhať *zákonom ustanoveným postupom* svojho práva na nezávislom a nestrannom súde) a z požiadavky zabezpečiť *realnosť prístupu* (I. ÚS 84/97, II. ÚS 88/01, II. ÚS 400/2011) k jednotlivým *zákonom* upraveným štádiám a inštanciam konania [porov. Feťková, G., Klučka, J. (eds.): *Právne vety z rozhodovacej činnosti ústavného súdu SR 1993 – 2000*, s. 71 a nasl.].

Od 90. rokov, keď sa začalo dynamicky rozvíjať civilné sporové konanie ako spôsob riešenia náročných právnych sporov zložitej slobodnej spoločnosti, možno pozorovať, že sa zákonodarca konštantne (v 11 novelách) snažil nastaviť a racionalizovať pravidlá námietkového konania tak, aby mohlo byť využívané, ale nie nadužívané. Ustanovenie § 15a OSP zavedené novelou – zákonom č. 353/2003 Z. z. – malo za cieľ koncentrovať namietanie k začiatku prvého pojednávania, a tak čo najvčasnejšie ustáliť zákonného sudcu. Zo slova „najneskôr“ vyplýva, že ak by mala lehota na uplatnenie námietok uplynúť pred prvým pojednávaním, tak by prvá časť súvetia stratila zmysel. Zo samotného textu § 15a OSP je tak zrejmé, že výklad krajského súdu je nesprávny, (aj keď ústavný súd rozumie, že dnes sa už možno skôr dozvedieť, kto je zákonným sudcom.) Ostatne, nepriamo to potvrdzuje aj znenie českého OSŘ, ktorý bol pravdepodobne inšpiráciou pre našu novelu z roku 2003 [§ 15a ods. 2 OSŘ: *„Účastník je povinen námitku podjatosti soudce (přisedícího) uplatnit nejpozději při prvním jednání, kterého se zúčastnil soudce (přisedící), o jehož vyloučení jde; nevěděl-li v této době o důvodu vyloučení nebo vznikl-li tento důvod později, může námitku uplatnit do 15 dnů po té, co se o něm dozvěděl.“*]. Možno teda konštatovať, že výklad krajským súdom nie je akceptovateľný. Ústavný súd však nekonštatuje porušenie práva na prístup k súdu, pretože krajský súd v rovnakej veci beztak nevytlúčil rovnakú konajúcu sudkyňu, a preto je pre ochranu spravodlivosti konania ako celku dôležitejšie posúdiť nestrannosť sudkyne. Ide tiež o systémový problém, pretože krajský súd voči sťažovateľke takto rozhoduje opakovane. Navyše, rozhodnutie by už nerozvíjalo judikatúru prístupu k námietkovému súdu, pretože nový Civilný súdny poriadok mení a sprísňuje koncepciu koncentrácie námietkového konania a vyžaduje, aby bola námietka podaná do 7 dní, odkedy sa strana dozvedela o dôvode, pre ktorý je sudca vylúčený, bez ohľadu na prvé pojednávanie (§ 53 ods. 1 CSP: *„Námitku zaujatosti je potřebné uplatnit najneskôr do siedmich dní, odkedy sa strana dozvedela o dôvode, pre který je sudca vylúčený. Na neskôr uplatnenú námitku zaujatosti súd nepřihlíada; v tomto případe sa vec nadriadenému súdu nepredkladá.“*).

Ústavný súd zistil, že o nestrannosti sudkyne JUDr. Oľgy Nižňanskej, ktorá je napadnutá aj v predmetnej veci, už krajský súd rozhodoval a uznesením sp. zn. 8 NcC 70/2015 ju nevytlúčil z konania. Krajský súd v uvedenom uznesení uviedol:

„Za relevantný dôvod na vylúčenie nemôže byť považovaný názor zákonnej sudkyne na prácu redaktorov a novinárov odporcu vyslovený pri ústnom odôvodnení rozsudku v inej prejednávanej veci, ktorej účastníkom bol odporca, v súvislosti s výsledkami vykonaného dokazovania. Týmto postupom sudkyňa neprekročila rámec prejednávanej veci do tej miery, že by to malo mať dopad aj na iné ňou prejednané veci, ktorých účastníkom je rovnako odporca. Spôsob, ktorým sudkyňa vyjadrila svoj názor v inej veci, nebol jej osobným (súkromným) názorom, keďže vyplynul z konkrétnych skutkových okolností ňou prejednávanej veci, nevybočila ním z medzí vecnosti a zachovania profesionality, a preto nie je objektívne spôsobilý ohroziť jej nestranný postoj voči odporcovi v danej veci. Sudkyňa sa tak v inej veci nedopustila excesu, ktorý by zakladal odôvodnené pochybnosti o jej nezaujatosti v prejednávanej veci, pokiaľ ide o zachovanie potrebnej miery nadhľadu a odstupu od veci a účastníkov konania. Napokon pochybnosti o nezaujatosti zákonnej sudkyne nemožno vyvodiť ani z jej vyjadrenia k námietke zaujatosti. Iba na základe odporcom tvrdených skutočností nemožno bez ďalšieho urobiť záver o splnení podmienok ustanovenia § 14 ods. 1 O.s.p., ak súčasne nie sú preukázané ďalšie skutočnosti, ktorých konkrétny obsah a charakter by objektivizoval uplatnenú námietku do tej miery, aby bolo možné vyvodiť, že z namietaných dôvodov získala zákonná sudkyňa k odporcovi v prejednávanej veci taký pomer, ktorý vzbudzuje dôvodné pochybnosti o tom, že bude môcť nestranne a spravodlivo rozhodnúť.“

Úlohou ústavného súdu je dávať odpovede na sporné ústavnoprávne otázky, a preto sa v predmetnej veci rozhodol, že sa vyjadrí k nestrannosti sudkyne. Podstatou jej zaujatosti má byť skutočnosť, že v inom konaní sa ústavne, pri vyhlasovaní rozsudku vyjadrila, že novinári sú písalkovia a že nie sú vysokoškolsky vzdelaní. Podľa sťažovateľky by tak už nikdy nemala rozhodovať v sporoch o ochranu osobnosti proti nej.

Ústavný súd dlhodobo citlivo kultivuje judikatúru k nestrannosti sudcu (II. ÚS 16/2011, II. ÚS 898/2016) a v konaniach týkajúcich sa slobody prejavu chráni slobodu tlače (II. ÚS 152/08, II. ÚS 184/2015). Aj keď sa zdá, že vyjadrenie v inej veci sudkyne bolo razantné a intuitívne svedčí jasne pre zaujatosť, tak to nemožno automaticky vnímať ako prejav jej zaujatosti k sťažovateľke v predmetnej veci. Sudcovia nemôžu byť stroje, musia ostať aj mysliacimi bytosťami. Občianska spoločnosť často vyčíta sudcom, že

nemajú vlastný názor a že sa procesne snažia skôr nerozhodnúť než naopak. Preto ich nemožno hneď sankcionovať vylúčením, keď názor vyjadria, aj keď nie zdržanlivým spôsobom. Je zrejmé, že sudcovia majú vnútorné názory na spoločenské otázky, čo však hneď neznamená, že budú prenášať tieto pozície do konkrétneho rozhodovania až v intenzite zaujatosti. Tabloidy sú špecifickou žurnalistikou, ktorá je zároveň zaznávaná, zároveň kupovaná čitateľmi, a ktorá má svoje miesto v žánrovej kultúre. Ústavný súd konštantou judikatúrou vyvinul veľmi presné testy na ochranu slobody prejavu, ktoré značne eliminujú svojvôľu sudcu v konaniach o ochranu osobnosti. Ústavný súd konštatuje, že razantnejšie vyjadrenie sudkyne v inej veci smerujúce na sťažovateľku (resp. jej žáner) neznamená priamo jej vylúčenie v predmetnej veci, ak nie sú prítomné také skutočnosti, ktoré by signalizovali zaujatosť aj v aktuálnom konaní.

Ústavný súd teda uzatvára, že už pri predbežnom prerokovaní veci a bez nutnosti ďalšieho procesného postupu je zrejmé, že v aktuálnom štádiu konania, ktoré bude pokračovať pojednávaním 30. marca 2017, možno považovať konajúcu sudkyňu za nestrannú, a preto nie je potrebné do veci kasačne vstupovať. Preto konštatuje, že sťažnosť by bolo treba odmietnuť aj ako zjavne neopodstatnenú.

10. Vzhľadom na všetky uvedené skutočnosti ústavný súd rozhodol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde tak, ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. marca 2017